

6. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Запоріжжя: Запорізький держ. ун-т, 2003. 442 с.
7. Hayes S. Executive dysfunction post-stroke: an insight into the perspectives of physiotherapists. *Disability and Rehabilitation*. 2015. Vol. 37. Issue 20. P. 1817–1824.
8. Mintz J. *Turning Points: 27 Visionaries in Education Tell Their Own Stories*. Alternative Education Resource Organisation. 2010. 432 p.
9. Program for education and rehabilitation of disabled students. Jelenia Gora, Kolegium Karkonoskie, 2001. 280 p.

УДК 792.071.2.028:784:378.9

DOI <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2018-1-29-17>

НОРМАТИВНА ОСНОВА ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ АКТОРА МУЗИЧНО-ДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ: СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ

Гринь Л. О., к. пед. н., доцент

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

l-grin@ukr.net

У статті розглянуто систему принципів як нормативну основу вокальної підготовки майбутнього актора музично-драматичного театру. До системи принципів увійшли три блоки: загальнодидактичні принципи навчання та принципи фундаментальної підготовки академічної манери співу. На основі цих блоків розроблено принципи розвитку вокального голосу майбутнього актора. Систему принципів вокальної підготовки майбутнього актора становлять положення й вимоги до організації та проведення навчально-виховного процесу, що визначають напрям, стратегію і зміст практичних дій викладача та студента.

Ключові слова: вокальний процес, нейрофізіологічний фактор, якості вокального голосу, вокально-технічні навички.

NORMATIVE BASIS OF ACTOR VOCAL TRAINING FOR MUSIC AND DRAMATIC THEATER: THE SYSTEM OF PRINCIPLES

Grin L. O., PhD in Pedagogy, Associate Professor

Zaporizhzhia National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine

l-grin@ukr.net

The problem of improving the quality of professional training of the future actor of the music and drama theater, which is characterized by an orientation towards increasing his vocal skills, becomes relevant in the field of view of the researchers. General provisions of the theory of development of vocal skills are considered vocal pedagogy, which is the branch of knowledge about the nature of the singing voice, the use of its opportunities in musical and performing practice, the science of education and education vocalist. The article considers the system of principles as a normative basis for the vocal training of the future actor of the music and drama theater. According to the principles of vocal training, it is necessary to understand the specific rules concerning the ways of obtaining vocal skills, the disclosure of the artistic image of the vocal work, the use of expressive means, the stylistic features of the performance of certain genres of vocal art, as well as the requirements set forth by a vocal instructor in the organization of individual classes for a student. It is them who provide the connection between the theory and practice of teaching the future actor of the music and drama theater. The system of principles includes three blocks: the general-didactic principles of teaching and the principles of fundamental training in the academic manner of singing. Based on these blocks, the principles of development of the vocal voice of the future actor are developed. In defining the system of the principles of vocal training for future actors-singers, we relied on the generally accepted classifications of didactic principles of learning (I block): the principles of all components of the didactic process; principles of teaching methodology and interaction of subjects in educational activities; principles concerning educational and cognitive activity of study subjects. To the system of principles of vocal preparation of the future actor we introduced the principles of fundamental training of the academic manner of singing (II block), which were

developed by teachers of various vocal schools: the unity of artistic and technical development of the singer; the principle of graduality, sequence, systematic mastery of singing; taking into account the student's individual vocal features; improvement of professional skills. Based on the principles discussed, we have developed the third block, i. e. the principles of development of the vocal voice of the future actor, namely: the systematic and consistent development of vocal voice; taking into account the neurophysiological factor of the vocal process; the equivalence of the development of the qualities of the vocal voice of the actor-singer; personal approach to the development of vocal voice; taking into account psychological characteristics of the person in mastery of vocal-technical skills.

Key words: vocal process, neurophysiological factor, qualities of vocal voice, vocal-technical skills.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Проблема удосконалення якості професійного навчання майбутнього актора музично-драматичного театру, яка характеризується орієнтацією на підвищення рівня його вокальної майстерності, стає актуальною в полі зору дослідників. Система національної освіти в Україні ставить перед сучасними вищими навчальними закладами завдання повсякчасного підвищення рівня професійної підготовки до поліфункціональної діяльності духовного та загального культурного розвитку особистості майбутніх акторів музично-драматичного театру. Загальні положення теорії розвитку вокальних умінь та навичок розглядає вокальна педагогіка – галузь знань про природу співочого голосу, використання його можливостей у музично-виконавській практиці, наука про навчання і виховання вокаліста. Тому систему принципів вокальної підготовки майбутнього актора становлять положення й вимоги до організації та проведення навчально-виховного процесу, що визначають напрям, стратегію і зміст практичних дій викладача та студента [9]. Ці положення та вимоги мають характер вказівок, норм і правил.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми і на які спирається автор.

Сьогодні в теорії та практиці вищої педагогічної освіти набуто значного досвіду, який став підґрунтям у розробці проблеми підготовки майбутнього актора музично-драматичного театру. Так, для обґрунтування теоретичних та методичних основ професійної підготовки майбутнього фахівця вивчено фундаментальні засади теорії педагогічної освіти (А. Алексюк, І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн, А. Макаренко, В. Паламарчук, В. Сухомлинський, Т. Сущенко, В. Ягупов та ін.); концептуальні засади професійної підготовки фахівця (І. Зязюн, Г. Локарева, Н. Нічкало, О. Пехота, Л. Хомич та ін.). Аналіз фундаментальних праць з теорії вокального мистецтва свідчить про те, що найперше увага приділялася таким аспектам, як техніка постановки голосу та фізіологія цього процесу (Л. Дмитрієв, Ф. Заседателев, В. Морозов, О. Стахевич та ін.). Однак проблему систематизації принципів вокальної підготовки майбутніх акторів досліджено недостатньо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Враховуючи специфіку професійної діяльності актора музично-драматичного театру, у статті розглянуто систему принципів як нормативну основу вокальної підготовки майбутнього актора музично-драматичного театру.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Під принципами вокальної підготовки слід розуміти конкретні правила щодо шляхів здобуття вокально-технічних навичок, розкриття художнього образу вокального твору, використання засобів виразності, стилістичних особливостей виконання певних жанрів вокального мистецтва, а також вимоги, що ставить перед собою викладач із вокалу щодо організації індивідуального заняття зі студентом. Саме вони забезпечують зв'язок між теорією і практикою навчання майбутнього актора музично-драматичного театру.

До системи принципів увійшли три блоки: загальнодидактичні принципи навчання (I блок) та принципи фундаментальної підготовки академічної манери співу (II блок). На основі цих блоків розроблено принципи розвитку вокального голосу майбутнього актора (III блок) (рис.1).

Визначаючи систему принципів вокальної підготовки майбутніх акторів-співаків, співаків, ми спиралися на загальноприйняті класифікації дидактичних принципів навчання Ю. Бабанського, І. Зязюна, В. Ягупова (I блок), а саме:

- принципи щодо всіх компонентів дидактичного процесу;
- принципи щодо методики викладання та взаємодії суб'єктів у навчальній діяльності;
- принципи щодо навчально-пізнавальної діяльності суб'єктів учіння [9].

До принципів, що стосуються всіх компонентів дидактичного процесу, його спрямованості на вирішення взаємопов'язаних завдань освіти, належать такі: принцип науковості; принцип системності та послідовності; принцип практичної спрямованості; принцип оптимізації навчання. Принцип науковості висуває підвищені вимоги до змісту кожного індивідуального заняття. Реалізація цього принципу ґрунтується на використанні наукових положень з педагогіки, психології, психофізіології, методики та мистецтвознавства. Принцип системності й послідовності стосується як змістовного, так і процесуального компонентів вокальної підготовки актора, визначає їх логіку і послідовність. Він є базовим у системі вокальної підготовки актора, тому що навіть із невеликим вокальним потенціалом можна досягти значних результатів за умови системного та послідовного підходу до навчального процесу. Принцип практичної спрямованості полягає в розумінні зв'язків між теорією вокальної педагогіки та виконавською діяльністю актора-вокаліста.

Під час теоретичних занять майбутні актори мають здобувати специфічно-професійні знання про склад голосового апарату, засоби виразності розкриття художнього образу вокального твору, а на практичних (індивідуальних) заняттях – ефективно реалізовувати знання на практиці. Принцип оптимізації навчання, за Ю. Бабанським, «полягає в навмисному виборі змісту, методів, форм і прийомів навчального процесу, які б забезпечили найкращий результат у навчанні» [9, с. 302]. Принцип доступності й дохідливості викладання включений у систему принципів вокальної підготовки як такий, що стосується діяльності викладача і його методики викладання. Основна вимога цього принципу – застосовувати посилене навчання для кожного студента, який повинен свідомо засвоювати специфічно-професійні знання, вокально-технічні вміння та навички, використовуючи власні потенційні можливості. Принцип індивідуального підходу є домінуючим у вокальній підготовці актора і визначає створення індивідуального плану розвитку особистих якісних характеристик вокального голосу майбутнього актора.

До принципів, що стосуються навчально-пізнавальної діяльності суб'єктів учіння, увійшли такі: принцип мотивації навчально-пізнавальної діяльності; принцип свідомості й активності, опори на самостійну роботу студентів.

Для того, щоб підвищити якість навчального процесу з вокальної підготовки актора, необхідно створити такі психолого-педагогічні умови, за яких студент прагнув би повною мірою розкрити свої потенційні можливості. Саме в цьому полягає принцип мотивації навчально-пізнавальної діяльності. Мотивація студента до використання вокального мистецтва залежить від змістовності навчального процесу вокальної підготовки актора. Принцип свідомості й активності, опори на самостійну роботу студентів тісно пов'язаний із попереднім принципом мотивації навчально-пізнавальної діяльності. Активність студентів і є передумовою досягнення успіху у процесі здобуття вокально-технічних навичок. Вона виражається в усвідомленні мети навчання, плануванні та організації своєї діяльності, насамперед самостійної роботи з вивчення вокального твору, в умінні контролювати процес

формування вокально-технічних навичок, у виявленні інтересу до здобуття специфічно-професійних знань та навичок у процесі вокальної підготовки.

До системи принципів вокальної підготовки майбутнього актора нами введено принципи фундаментальної підготовки академічної манери співу (II блок), які були розроблені викладачами різних вокальних шкіл: М. Гарсія, Ф. Ламперті, М. Глінкою, О. Варламовим, О. Муравйовою та іншими. А саме:

- єдність художнього й технічного розвитку співака;
- принцип поступовості, послідовності, системності в оволодінні майстерністю співу;
- урахування індивідуальних вокальних особливостей студента;
- удосконалення професійної майстерності.

Принцип єдності художнього й технічного розвитку співака базується на підпорядкуванні останнього художнім цілям. Формуючи вокально-технічні навички студента (діапазон голосу, його тембр, регістри, уміння використовувати резонатори вокального голосу, чистота інтонування нотного матеріалу, метроритм, виконання технічних елементів співу), слід розвивати вміння використовувати засоби виразності для розкриття художнього образу вокального твору (застосування динамічних відтінків, вокальних штрихів, стилістичних особливостей вокальних жанрів та композиторських шкіл, розкриття художнього образу засобом перевтілення тощо).

Принцип поступовості, послідовності, системності в оволодінні майстерністю сольного співу є похідним від загальнодидактичного принципу системності й послідовності. Відповідно до «концентричного» методу розвитку голосу російського вокального педагога М. Глінки, співаки не повинні примусово розширювати діапазон голосу шляхом передчасного використання звуків, які не є природними для їх діапазону. Правила цього принципу: не слід форсувати розвиток сили співочого голосу; дбати про його технічність, красу, тембр; вправи та художній репертуар необхідно ускладнювати поступово. При цьому вправи повинні сприяти розвитку гнучкості й легкості голосу, природності та свободі звукодобування, розвитку вільного дихання, вирівнюванню регістрів та розвитку вміння користуватися різними тембральними окрасами голосу.

Відповідно до принципу врахування індивідуальних особливостей студента, М. Глінка у своїй праці «Вправи для вирівнювання та вдосконалення голосу» радив знаходити підхід до кожного співака й пропонувати саме те, що необхідно для конкретного артиста й конкретного голосу. За цією рекомендацією викладача композитори також повинні були враховувати цей принцип при написанні вокальних творів для певних виконавців, беручи до уваги індивідуальні особливості їхнього голосу й манери виконання.

Принцип постійного вдосконалення вокальної майстерності передбачає систематичну роботу щодо відшліфовування набутих вокально-технічних навичок. Видатні російські співаки, які мали геніальні природні задатки, розуміли, що обдарованість зумовлює тільки можливість досягнення успіхів, а шлях справжнього співака-артиста – це шлях постійного вдосконалення й роботи над собою.

Отже, на підставі розглянутих принципів нами було розроблено III блок – принципи розвитку вокального голосу майбутнього актора, а саме:

- систематичності й послідовності розвитку вокального голосу;
- урахування нейрофізіологічного фактора вокального процесу;
- рівночасності розвитку якостей вокального голосу актора-співака;
- персонального підходу до розвитку вокального голосу;
- урахування психологічних характеристик особистості в оволодінні вокально-технічними навичками (рис. 1).

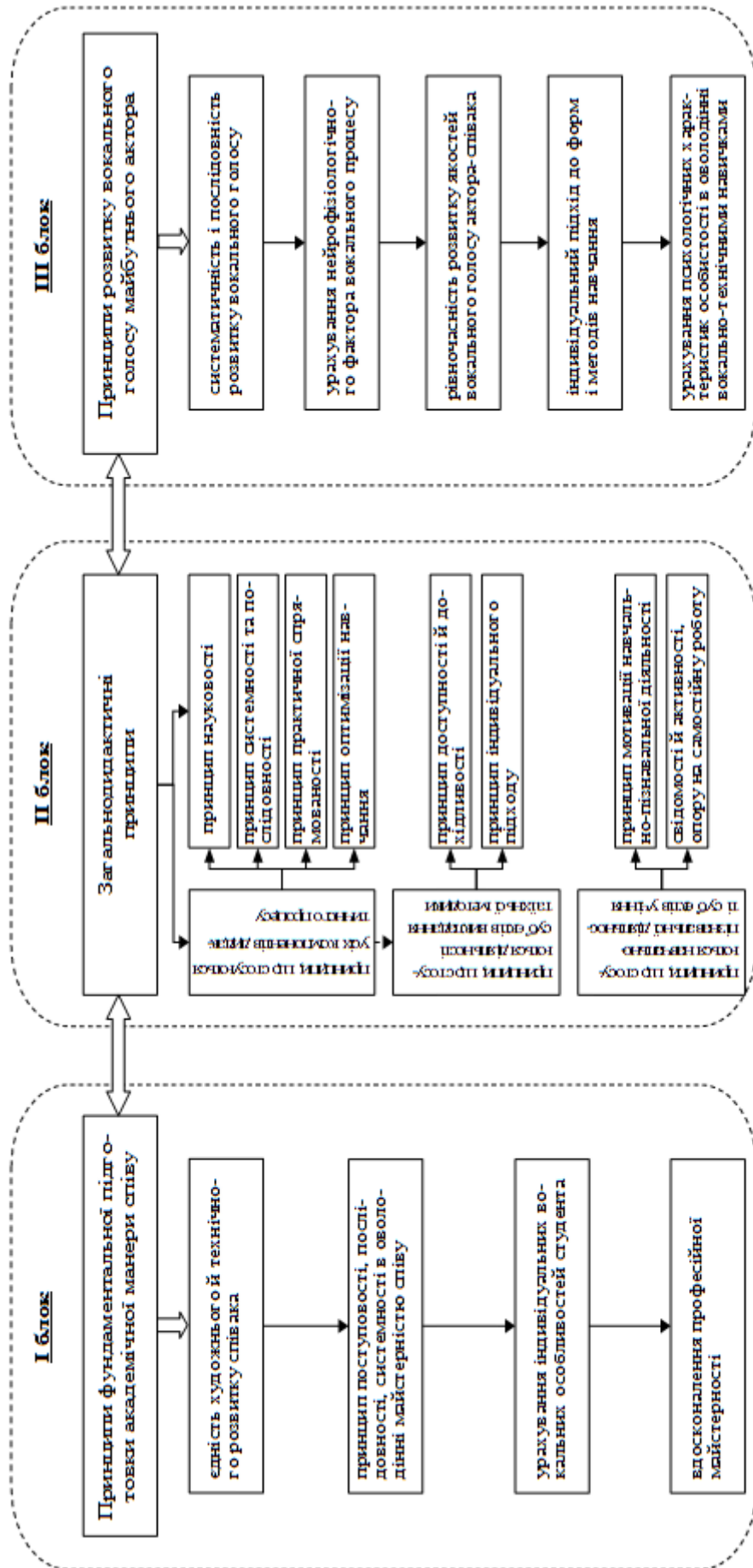

Рис. 1. Система принципів вокальної підготовки майбутніх акторів музично-драматичного театру

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у заданому напрямі.

Отже, дотримуючись системи принципів вокальної підготовки майбутніх акторів музично-драматичного театру, викладач сприяє правильному розвитку вокального голосу студента, запобігає швидкій утомлюваності його голосового апарату, зберігаючи його на довгі роки. Кожен студент має різні потенційні й фізіологічні можливості, але, відповідально ставлячись до завдань викладача, прислухаючись до його зауважень, він може вдосконалювати свої вокальні дані. Урахування розглянутої системи принципів у навчально-виховному процесі вищу забезпечує ефективність вокальної підготовки майбутніх акторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник. Київ: Віпол, 2007. 174 с.
2. Гнидь Б. П. Історія вокального мистецтва: підручник. Київ: НМАУ, 1994. 320 с.
3. Зданович А. П. Некоторые вопросы вокальной методики. Москва: Музыка, 1965. 148 с.
4. Зязюн І. А. Пріоритетні принципи дидактики сучасної професійної освіти. Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія: зб. наук. праць. Харків, 2000. Вип. 1. С. 11–19.
5. Морозов В. П. Искусство резонансного пения. Основы резонансной теории и техники. Москва: Московская государственная консерватория им. П.И. Чайковского; Институт психологии РАН; Центр «Искусство и наука», 2002. 496 с. с илл.
6. Педагогика: учеб. пособ. для студ. пед. ин-тов / под ред. Ю. К. Бабанского. 2-е изд., допол. и перераб. Москва: Просвещение, 1988. 479 с.
7. Юссон Р. Певческий голос. Исследование основных физиологических и акустических явлений певческого голоса. Москва: Музыка, 1974. 263 с.
8. Юцевич Ю. Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу: навч.-метод. посіб. для виклад. студ. мист. навч. закл., учителів шкіл різн. типу. Київ: ІЗМН, 1998. 160 с.
9. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Либідь, 2002. 560 с.

УДК 378.9:811.111

DOI <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2018-1-29-18>

РОЛЬ І МІСЦЕ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Драч А. С., ст. викладач

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

annadrach2017@gmail.com

У статті розглянуто етапи розвитку компетентнісного підходу, визначено сутність понять «компетентність», «професійна компетентність», «комунікативна компетентність», «іншомовна комунікативна компетентність», «мовленнєва компетентність» та «читацька компетентність» майбутніх учителів іноземних мов. Виділено об'єктивні чинники актуальності роботи з формування читацької компетентності майбутніх учителів іноземних мов на педагогічному рівні.

Ключові слова: компетенція, компетентнісний підхід, професійна освіта, читацька компетентність, майбутні учителі, іноземна мова.